

Nd. 176. Frumvarp til laga

um stéttarfélög og vinnudeilur.

Flm.: Gísli Guðmundsson.

I. KAFLI

Um réttindi stéttarfélaga og afstöðu þeirra til atvinnurekenda.

1. gr.

Rétt eiga menn á að stofna stéttarfélög og stéttarfélagasambönd í þeim tilgangi, að vinna sameiginlega að hagsmunamálum verkalyðsstéttarinnar og launtaka yfirleitt.

2. gr.

Stéttarfélög skulu opin öllum í hlutaðeigandi starfsgrein á félagssvæðinu, eftir nánara ákveðnum reglum í samþykktum félaganna. Félagssvæði má aldrei vera minna en eitt sveitarfélag.

3. gr.

Stéttarfélög ráða málefnum sínum sjálf með þeim takmörkunum, sem sett eru í lögum þessum. Einstakir meðlimir félaganna eru bundnir við löglega gerðar samþykktir og samninga félagsins og stéttarsambands þess, sem það kann að vera í.

Meðlimur stéttarfélags hættir að vera bundinn af samþykktum félags síns og sambands þess, þegar hann samkvæmt reglum félagsins er farinn úr því, en samningar þeir, sem hann hefir orðið bundinn af, á meðan hann var félagsmaður, eru skuldbindandi fyrir hann, meðan hann vinnur þau störf, sem samningurinn er um, þar til þeir fyrst gætu fallið úr gildi samkvæmt uppsögn.

4. gr.

Atvinnurekendum, verkstjórum og öðrum trúnaðarmönnum atvinnurekenda er óheimilt að reyna að hafa áhrif á stjórnmalaskoðanir verkamanna sinna, afstöðu þeirra og afskipti af stéttar- eða stjórnmalafélögum eða vinnudeilum með

- a. uppsögn úr vinnu eða hótunum um slíka uppsögn,
- b. fjárgreiðslum, loforðum um hagnað eða neitunum á réttmætum greiðslum.

5. gr.

Stéttarfélög eru lögformlegur samningsaðili um kaup og kjör meðlima sinna, enda hafi félagið í samþykktum sínum ákveðið að láta starfsemi sína taka til slíkra málefna.

6. gr.

Allir samningar milli stéttarféлага og atvinnurekenda um kaup og kjör verkafólks skulu vera skriflegir og samningstími og uppsagnarfrestur tilgreindur. Ella telst samningstími eitt ár og uppsagnarfrestur þrjú mánuðir. Sé samningi ekki sagt upp innan uppsagnarfrests, telst hann framlengdur um eitt ár, nema annað sé ákveðið í samningnum sjálfum. Samningsuppsögn skal vera skrifleg.

7. gr.

Samningar einstakra verkamanna við atvinnurekanda eru ógildir að svo miklu leyti, sem þeir fara í hága við samninga stéttarfélags við atvinnurekandann, enda hafi félagið ekki samþykkt þá.

8. gr.

Stéttarfélög bera ábyrgð á samningsrofum þeim, sem félagið sjálft eða löglega skipaðir trúnaðarmenn þess gerast sekir um í trúnaðarstörfum sínum fyrir félagið. Á samningsrofum einstakra meðlima sinna ber félagið því aðeins ábyrgð, að því verði gefin sök á samningsrofinu.

9. gr.

Á hverri vinnustöð, þar sem a. m. k. 5 menn vinna, hefir stjórn stéttarfélags þess, sem á staðnum er í viðkomandi starfsgrein, rétt til að tilnefna 2 menn til trúnaðarmannsstarfa, úr hópi þeirra, sem á staðnum vinna. Skal atvinnurekandi samþykka annan þeirra sem trúnaðarmann stéttarfélagsins á vinnustöðinni. Trúnaðarmaður skal gæta þess, að gerðir vinnusamningar séu haldnir af atvinnurekanda og trúnaðarmönnum hans og að ekki sé gengið á félagslegan eða borgaralegan rétt verkamanna. Þetta ákvæði nær þó ekki til landbúnaðarverkafólks né áhafna skipa eða báta, sem ekki er skylt að lögskrá á.

Sjálfstæð vinnustöð telst í þessu sambandi sérhvert atvinnufyrirtæki, þar sem hópur manna vinnur undir stjórn sérstaks verkstjóra eða flokksstjóra, svo sem: Verksmiðjur, fiskverkunarstöðvar, skipaafgreiðslur, skip, bifreiðastöðvar o. fl.

Verði ágreiningur á milli stéttarféлага um, hvert þeirra skuli skipa trúnaðarmann, úrskurðar Alþýðusamband Íslands ágreininginn.

10. gr.

Verkamönnum ber að snúa sér til trúnaðarmanns stéttarfélagsins með umkvartanir sínar yfir atvinnurekanda og trúnaðarmönnum hans.

Strax og trúnaðarmanni hefir borizt umkvörtun verkamanns eða hann telur sig hafa ástæðu til að ætla, að gengið sé á rétt verkamanns eða verkalýðsfélags á vinnustöð hans af hálfu atvinnurekandans eða trúnaðarmanna hans, ber honum að rannsaka málið þegar í stað. Komist hann að þeirri niðurstöðu, að umkvartanir eða grunur hans hafi haft við rök að styðjast, ber honum að snúa sér til atvinnurekandans eða umboðsmanns hans með umkvörtun og kröfu um lagfæringu.

Trúnaðarmönnum stéttarfélags ber að gefa félagi því, sem hefir valið þá, skýrslu um umkvartanir verkamanna strax og við verður komið. Ennfremur skulu þeir gefa félaginu skýrslu um það, sem þeir telja að atvinnurekandi eða trúnaðarmenn hans hafi brotið af sér við verkamenn og félög þeirra.

11. gr.

Atvinnurekendum og umboðsmönnum þeirra er óheimilt að segja trúnaðarmönnum upp vinnu vegna starfa þeirra sem trúnaðarmanna eða láta þá á nokkurn annan hátt gjalda þess, að stéttarfélag hefir falið þeim að gegna trúnaðarmannsstörfum fyrir sig.

12. gr.

Nú vanrækir trúnaðarmaður störf sín samkvæmt lögum þessum að dómi stéttarfélags þess, sem hefir útnefnt hann, og er þá stjórn viðkomandi stéttarfélags

heimilt að svipta hann umboði sínu og tilnefna annan trúnaðarmann í hans stað úr hópi verkamanna á vinnustaðnum samkvæmt reglum 9. greinar.

13. gr.

Heimilt er stéttarfélögum, eða stéttarfélögum og samböndum stéttarfélagum, að gera með sér samning um gagnkvæman stuðning. Er atvinnurekendum og öllum trúnaðarmönnum þeirra óheimilt að láta starfsmenn sína á nokkurn hátt gjalda þess, að þeir hafi gert slíka samninga eða stuðlað að því, að þeir yrðu gerðir.

II. KAFLI

Um verkföll og verkbönn.

14. gr.

Heimilt er stéttarfélögum, félögum atvinnurekenda og einstökum atvinnurekendum að gera verkföll og verkbönn í þeim tilgangi, að vinna að framgangi krafna sinna í vinnudeilum, og til verndar rétti sínum samkvæmt lögum þessum, með þeim skilyrðum og takmörkunum einum, sem sett eru í lögum.

15. gr.

Þegar stéttarfélag eða félag atvinnurekenda ætlar að hefja vinnustöðvun, þá er hún því aðeins heimil, að ákvörðun um hana hafi verið tekin:

- a. við almenna leynilega atkvæðagreiðslu, sem staðið hefir a. m. k. í 24 klst., enda hafi félagsstjórnin auglýst nægilega, hvar og hvenær atkvæðagreiðslan um vinnustöðvunina skyldi fara fram,
- b. af samninganefnd eða félagsstjórn, sem gefið hefir verið umboð til að taka ákvörðun um vinnustöðvunina með almennri atkvæðagreiðslu, sem farið hefir fram á sama hátt og greint er undir a-lið,
- c. af trúnaðarmannaráði, ef lög viðkomandi félags fela því slíkt vald, enda hafi vinnustöðvunin verið samþykkt með a. m. k. $\frac{3}{4}$ hlutum greiddra atkvæða á lögætum trúnaðarmannaráðsfundi.

16. gr.

Ákvörðun um vinnustöðvun, sem hefja á í þeim tilgangi að knýja fram breytingu eða ákvörðun um kaup og kjör, ber að tilkynna sáttasemjara og þeim, sem hún beinist aðallega gegn, 7 sólarhringum áður en tilætlunin er að hún hefjist.

17. gr.

Óheimilt er og að hefja vinnustöðvun:

1. Ef ágreiningur er einungis um atriði, sem Félagsdómur á úrskurðarvald um, nema til fullnægingar úrskurðum dómsins.
2. Ef tilgangur vinnustöðvunarinnar er að þvinga stjórnarvöldin til að framkvæma athafnir, sem þeim lögum samkvæmt ekki ber að framkvæma, eða framkvæma ekki athafnir, sem þeim lögum samkvæmt er skylt að framkvæma, enda sé ekki um að ræða athafnir, þar sem stjórnarvöldin eru aðili, sem atvinnurekandi. Gildandi lög um opinbera starfsmenn haldast óbreytt þrátt fyrir þetta ákvæði.
3. Til styrktar félagi, sem hafið hefir ólögmeta vinnustöðvun.

18. gr.

Þegar vinnustöðvun hefir verið löglega hafin, er þeim, sem hún að einhverju leyti beinist gegn, óheimilt að stuðla að því að afstýra henni með aðstoð einstakra meðlima þeirra félaga eða sambanda, sem að vinnustöðvuninni standa.

III. KAFLI

Um sáttatilaunir í vinnudeilum.

19. gr.

Landinu skal skipt í 4 sáttaumdæmi, sem hér greinir:

1. sáttaumdæmi tekur yfir Vestur-Skaftafellssýslu, Vestmannaeyjar, Rangárvallasýslu, Árnessýslu, Gullbringu- og Kjósarsýslu, Hafnarfjörð, Reykjavík, Borgarfjarðarsýslu, Mýrasýslu, Snæfellsnes- og Hnappadalssýslu og Dalasýslu.
2. sáttaumdæmi tekur yfir Barðastrandarsýslu, Ísafjarðarsýslur, Ísafjörð og Strandasýslu.
3. sáttaumdæmi tekur yfir Húnavatnssýslur, Skagafjarðarsýslu, Eyjafjarðarsýslu, Siglufjörð, Akureyri og Þingeyjarsýslur.
4. sáttaumdæmi tekur yfir Múlasýslur, Seyðisfjörð, Neskaupstað og Austur-Skaftafellssýslu.

20. gr.

Atvinnumálaráðherra skipar fjóra sáttasemjara, 1 í hverju sáttaumdæmi. Sáttasemjari 1. sáttaumdæmis er jafnframt rikissáttasemjari og skal vera búsettur í Reykjavík. Hinir sáttasemjararnir nefnast héraðssáttasemjarar og skulu vera búsettir í sáttaumdæmum sínum og starfa undir umsjón rikissáttasemjara.

Ráðherra skipar einn varamann fyrir hvern sáttasemjara.

Sáttasemjarar og varasáttasemjarar skulu skipaðir til þriggja ára. Það er borgaraleg skylda að taka að sér sáttasemjarastörf.

21. gr.

Sáttasemjarar og varasáttasemjarar skulu skipaðir samkvæmt tilnefningu Félagsdóms, er tilnefnir 3 menn í hvert skipti, sem skipa skal sáttasemjara. Skal einn skipaður sáttasemjari og annar varasáttasemjari.

Varasáttasemjari tekur við störfum aðalmanns, þegar hann má ekki gegna sáttasemjarastörfum. Nú deyr sáttasemjari eða verður óhæfur til starfans, og skal þá ráðherra skipa mann í hans stað, það sem eftir er af kjörtímabilinu, að fenginni tilnefningu Félagsdóms.

22. gr.

Sé um mjög alvarlega deilu að ræða, getur ráðherra skipað sérstaka sáttanefnd vegna þeirrar deilu, enda liggja fyrir beiðni um það frá öðrumhvorum aðilja. Um starfssvið og vald slíkra sáttanefnda fer samkvæmt ákvæðum um sáttasemjara.

23. gr.

Sáttasemjarar skulu vera íslenzkir ríkisborgarar, fjár síns ráðandi og hafa óflekkað mannorð. Þeir mega ekki hafa þá aðstöðu, að líklegt megi telja, að þeir séu vilhallir í málefnum verkamanna og atvinnurekenda.

24. gr.

Sáttasemjurum ber að fylgjast með horfum og ástandi atvinnulífsins í umdæmum sínum, einkum öllu, sem að vinnukjörum lýtur. Héraðssáttasemjurum ber að gefa rikissáttasemjara árlega, á þeim tíma, sem rikissáttasemjari tiltekur, skýrslu um athuganir sínar og störf. Rikissáttasemjara ber að senda atvinnumálaráðuneytinu árlega skýrslu um störf sáttasemjara.

25. gr.

Verklýðsfélögum, atvinnurekendafélögum og ófélagsbundnum atvinnurekendum er skylt að senda rikissáttasemjara og héraðssáttasemjara afrit af kaupþóxtum og vinnusamningum, jafnskjótt og þeir eru undirritaðir.

Á sama hátt er skylt að senda afrit af uppsögn vinnusamnings, ásamt greinargerð fyrir uppsögninni. Ennfremur skal tilkynna, hverjar kröfur aðili ætlar að gera, strax og þær hafa verið endanlega ákveðnar.

Aðiljum er skylt að gefa sáttasemjara kost á að fylgjast með samningaumleitunum, hvenær sem hann óskar eftir því.

26. gr.

Nú er rikissáttasemjara kunnugt um vinnudeilu, sem ekki heyrir undir úrskurð Félagsdóms, og líkindi eru til, að deilan verði ekki leyst af aðiljum sjálfum. Er honum þá heimilt að taka að sér stjórn samningaumleitana og kalla aðilja eða umboðsmenn þeirra fyrir sig til sameiginlegs fundar, hvenær sem hann álitur heppilegt. Rikissáttasemjari getur falið héraðssáttasemjurum að stjórna samningaumleitunum, hverjum í sínu umdæmi.

27. gr.

Strax og slitnar upp úr samningaumleitunum aðilja eða þeir álíta, að vonlaust sé um árangur af frekari samningaumleitunum þeirra eða hálfur uppsagnarfrestur er liðinn, án þess samningar hafi tekizt, ber aðiljum að tilkynna það rikissáttasemjara og viðkomandi héraðssáttasemjara. Eftir að rikissáttasemjari hefir fengið slíka tilkynningu, er honum skylt að kveðja aðilja eða umboðsmenn þeirra til fundar strax og hann telur það heppilegt.

Aðiljum er skylt að mæta eða láta mæta þegar sáttasemjari kveður þá til funda.

28. gr.

Sáttafundir skulu haldnir fyrir lokuðum dyrum.

Á sáttafundum skal leggja fram afrit skjala þeirra, sem farið hafa á milli aðiljanna í deilunni, enda hafi þau ekki verið send sáttasemjara áður.

Sáttasemjarar halda gerðabækur og skrá í þær, hvar og hvenær sáttafundir hafi verið haldnir, nafn sáttasemjara og viðstaddra aðilja. Geta skal framlagðra skjala og þess, sem fram fer, í aðalatriðum.

Bannað er að skýra frá eða leiða vitni um, hvað aðiljar hafa lagt til á sáttafundum, nema báðir aðiljar samþykki.

29. gr.

Nú hefir sáttasemjari kvatt til samninga í vinnudeilu og nauðsynlegt þykir vegna úrslita málsins að fá réttan úrskurð um, hversu högum var háttað um atvinnureksturinn, og hefir sáttasemjari þá rétt til að krefja aðilja skýrslu um það. Verði aðiljar eigi við þeirri kröfu, séu skýrslur þeirra eigi fullnægjandi, eða að öðru leyti nauðsynlegt málinu til upplýsingar, skal sáttasemjari krefjast um það vitnaleiðslu hjá dómara. Hefir hann rétt til að vera viðstaddur vitnaleiðslurnar og láta bera upp fyrir vitnunum þær spurningar, sem hann telur líklegar til að skýra málið.

30. gr.

Ef samningaumleitunir sáttasemjara bera ekki árangur til lausnar á deilunni, er honum heimilt að bera fram miðlunartillögu, er lögð verði fyrir félög verkamanna og atvinnurekenda, er í deilunni eiga, eða einstakan atvinnurekanda, sé hann ófélagsbundinn. Áður en sáttasemjari ber fram miðlunartillögu ber honum að ráðgast um það við fulltrúa aðilja.

Sáttasemjari ákveður í samráði við fulltrúa aðiljanna, hvenær og hvernig atkvæðagreiðslan um tillöguna skuli fram fara. Ef ágreiningur snertir aðeins ákveðna deild eða starfsgrein innan félags, er sáttasemjara og félaginu heimilt að láta atkvæðagreiðsluna eingöngu taka til deildarinnar eða starfsgreinarinnar. Ennfremur er sáttasemjara og viðkomandi félögum heimilt að láta atkvæðagreiðslu og talningu atkvæða fara fram í sameiningu hjá tveimur eða fleiri félögum, ef þau eiga saman í deilu. Ætíð skal atkvæðagreiðslan vera skrifleg og leynileg.

Miðlunartillögu má ekki birta án samþykkis sáttasemjara, fyrr en báðir aðiljar hafa sent svör sín.

31. gr.

Miðlunartillaga skal borin undir atkvæði eins og sáttasemjari gekk frá henni, og skal henni svarað játandi eða neitandi. Félög verkamanna og atvinnurekenda skulu, eftir því sem við verður komið, sjá um, að atkvæðisbærir félagsmenn geti kynnt sér miðlunartillöguna í heild.

32. gr.

Strax og atkvæðagreiðslu er lokið skulu atkvæðisseðlar afhentir sáttasemjara, án þess aðiljar eða umboðsmenn þeirra hafi tækifæri til að komast að því, hvernig atkvæðagreiðslan hefir farið. Talning atkvæða fer síðan fram undir stjórn sáttasemjara eða umboðsmanns hans, eftir að allir aðiljar hafa skilað atkvæðum. Aðiljum er heimilt að hafa umboðsmenn viðstadda við talningu atkvæða.

Umboðsmenn aðilja gefa sáttasemjara skýrslu um, hve margir félagsmenn eru atkvæðisbærir.

Miðlunartillaga telst felld, ef minnst 50% af greiddum atkvæðum eru á móti henni, enda hafi minnst 35% atkvæðisbærra manna eða meira greitt atkvæði. Á móti hverjum einum af hundraði, sem tala greiddra atkvæða lækkar niður fyrir 35%, þarf mótatkvæðafjöldinn að hækka um einn af hundraði til að fella tillöguna. Ef ekki hafa a. m. k. 20% atkvæðisbærra manna greitt atkvæði, telst tillagan samþykkt. Þeir, sem vegna fjarveru eða veikinda sannanlega eru útilokaðir frá að neyta atkvæðisréttar síns, teljast ekki atkvæðisbærir í þessu sambandi.

33. gr.

Sáttasemjarar geta borið fram miðlunartillögu eins oft og þeim þurfa þykir.

34. gr.

Sé sáttatilaunum í mikilvægri deilu slitið án árangurs, getur rikissáttasemjari birt skýrslu um málið á þann hátt, sem hann álitur heppilegast til þess að almenningur fái rétta hugmynd um deiluna.

35. gr.

Ef annarhvor aðili vill samþykkja miðlunartillögu sáttasemjara eftir að sáttumleitun hefir verið hætt, án árangurs, sendir hann sáttasemjara yfirlýsingu um það. Sáttasemjara ber þegar að láta gagnaðilja vita um yfirlýsinguna. Vilji hann einnig fallast á miðlunartillöguna, sér sáttasemjari um, að aðiljar gangi frá samningum sín á milli.

36. gr.

Nú hafa sáttumleitanir sáttasemjara hætt án árangurs, og ber honum þá að hefja þær á ný, ef annarhvor aðilji óskar þess, eða hann telur það heppilegt. Þó ber honum ætíð að gera tilraun til sáttar með aðiljum innan 2 vikna frá því hann hætti seinustu samningatilaunum sínum.

37. gr.

Kostnað við sáttumleitanir, þar með talin þóknun til sáttasemjara, greiðist úr rikissjóði. Atvinnumálaráðherra ákveður laun rikissáttasemjara og þóknun til héraðssáttasemjara.

IV. KAFLI Um Félagsdóm.

38. gr.

Í höfuðstað landsins skal setja á stofn dómstól fyrir allt landið. Nefnist hann Félagsdómur. Dómurinn hefir það verksvið, sem tekið er fram í lögum þessum.

39. gr.

Í dómnum eiga sæti 5 menn, sem skipaðir eru til þriggja ára þannig: einn af Vinnuveitendafélagi Íslands, annar af Alþýðusambandi Íslands, þriðji af atvinnu-málaráðherra úr hópi þriggja manna, sem hæstiréttur tilnefnir, og tveir af hæsta-rétti, og sé annar þeirra sérstaklega tilnefndur til þess að vera forseti dómsins. Ef atvinnurekandi, sem er málsaðili, er ekki meðlimur í Vinnuveitendafélagi Íslands, skal dómari sá, sem tilnefndur er af því, vikja sæti, en í staðinn tilnefnir atvinnu-rekandinn dómara í málinu, og skal hann hafa gert það áður en hálfur stefnufrestur er liðinn, ella tilnefnir forseti dómsins dómarrann.

Sömu aðiljar tilnefna varadómendur, er taka sæti í forföllum aðaldómenda.

40. gr.

Atvinnumálaráðherra tilkynnir, hvenær tilnefning dómara skuli fara fram. Ef aðili hefir ekki tilkynnt ráðherra tilnefningu innan tveggja vikna frá því tilkynning um, að tilnefning skuli fram fara, var honum send, tilnefnir ráðherra dómara af hálfu þess aðilja.

41. gr.

Það er borgaraleg skylda að taka sæti í dómnum. Ef aðaldómari og varadóm-ari hans neita að dæma í ákveðnu máli, skal sá, sem hefir tilnefnt þá, tilnefna dómara í þeirra stað, ella gerir dómsforseti það.

42. gr.

Dómarar skulu vera íslenskir ríkisborgarar, fjár síns ráðandi og hafa ófleck-að mannorð. Þeir tveir, sem skipaðir eru af hæstarétti, skulu hafa lokið embættisprófi í lögfræði.

43. gr.

Áður en dómarar taka sæti í dómnum í fyrsta skipti skulu þeir vinna eið að því eða drengskaparheit, að þeir muni rækja dómarrastarfið eftir beztu vitund.

44. gr.

Verkefni Félagsdóms er:

1. Að dæma í málum, sem rísa út af kærnum um brot á lögum þessum og tjóni, sem orðið hefir vegna ólögmeðra vinnustöðvana.
2. Að dæma í málum, sem rísa út af kærnum um brot á vinnusamningi eða út af ágreiningi um skilning á vinnusamningi eða gildi hans.
3. Að dæma í öðrum málum milli verkamanna og atvinnurekenda, sem aðiljar hafa samið um að leggja fyrir dóminn, enda séu að minnsta kosti 3 af dómendum um því meðmæltir.

45. gr.

Sambönd verkalyðsfélaga og atvinnurekendafélaga reka fyrir hönd meðlima sinna mál fyrir dómnum. Félög, sem ekki eru meðlimir sambandanna, reka sjálf mál sín og meðlima sinna. Ófélagsbundnir aðiljar reka mál sín sjálfir.

Ef samband eða félag neitar að höfða mál fyrir meðlimi sína, er aðilja heimilt að höfða málið sjálfur. En leggja skal hann fram sönnun um synjun viðkomandi félags eða sambands fyrir formann Félagsdóms, áður en stefna er gefin út.

46. gr.

Málsaðiljar geta gefið islenzkum ríkisborgurum, sem eru fjár síns ráðandi og hafa óflekkað mannorð, umboð til að reka mál sín fyrir dómnum.

47. gr.

Mál, sem höfða má fyrir Félagsdómi, skulu ekki flutt fyrir almennum dómstólum, nema Félagsdómur hafi neitað að taka það til meðferðar, sbr. 44. gr. 3.

48. gr.

Dómarar þeir, sem tilnefndir eru af hæstarétti, vikja sæti eftir sömu reglum, sem gilda um hæstaréttardómara. Dómurinn úrskurðar, hvort dómari skuli vikja sæti. Dómurinn er ekki starfhæfur, nema hann sé fullskipaður. Dómarar, sem hafa byrjað meðferð mála, skulu ljúka því, þó kjörtímabil þeirra sé á enda.

49. gr.

Formaður dómsins ákveður, hvenær dómþing skuli halda. Hann stýrir þinghöldum, heldur þingbók, dómabók og aðrar bækur eftir nánari fyrirmælum dómsins.

50. gr.

Formaður gefur út stefnur í nafni dómsins. Í stefnu skal taka fram: nöfn aðilja og heimilisfang, ýtarlega frásögn um málavexti og kröfur stefnanda. Ennfremur skal stefnandi, eftir því sem frekast verður unnt, gera grein fyrir, með hvaða hætti hann hyggst að sanna staðhæfingar sínar og kröfur, og leggja fram 5 afrit af sönnunarskjölum, sem fyrir hendi eru. Með stefnu skal fylgja afrit fyrir hvern dómara, og sér formaður um, að öll afrit verði send dómurum þegar í stað.

51. gr.

Formaður ákveður stefnufrest með hliðsjón af því, með hve stuttum fyrirvara stefndur getur mætt á dómþingi.

Stefnandi sér um birtingu. Stefna skal birt af stefnuvottum á venjulegan hátt, með símskeyti eða í ábyrgðarbréfi.

52. gr.

Mál skal flytja munnlega. Þó má flytja mál skriflega:

1. Ef stefndur hvorki mætir né lætur mæta.
2. Ef málsaðiljar eða umboðsmenn þeirra óska og dómurinn álitur, að mál upplýsist betur með þeim hætti.

53. gr.

Stefndi getur komið fram gagnkröfu, án þess höfða þurfi gagnsóknarmál.

54. gr.

Ef mál er ekki nægilega upplýst, ef leiða þarf vitni, ef skoðunar- eða matsgerð þarf fram að fara, ef aðili þarf að gefa skýrslu eða ef stefndi, að álitum dómsins, þarf frest til andsvara, getur dómurinn frestað máli. Við ákvörðun frests skal þess gætt, að mál teyjist ekki að óþörfu.

55. gr.

Heimilt er að stefna vitnum fyrir Félagsdóm. Dómurinn eiðfestir vitni samkvæmt gildandi lögum. Hann getur úrskurðað, að aðili skuli staðfesta skýrslu sína með eiði.

56. gr.

Dómurinn sér um, að mál upplýsist sem bezt. Hann getur kallað fyrir sig vitni og krafist aðilja um skýrslu, ef hann álitur það nauðsynlegt til að upplýsa málið.

57. gr.

Dómurinn getur ákveðið, að aðiljaskýrslu skuli gefa eða vitnaskýrslu taka fyrir héraðsdómi á varnarþingi hlutaðeigandi vitnis eða aðilja.

58. gr.

Um vitnaskyldu, sönnunargildi vitnaskýrslu, vitnaleiðslur, svo og um hegningu fyrir rangan framburð, gilda sömu reglur og í einkamálum í héraði.

59. gr.

Dómarar geta framkvæmt skoðunar- og matsgerðir, allir saman eða nokkrir þeirra, eftir ákvörðun dómsins.

Dómurinn getur ennfremur útnefnt skoðunar- og matsmenn til að framkvæma ákveðna skoðunargerð eða matsgerð, og gilda um það almennar reglur einkamála í héraði.

60. gr.

Dómurinn getur dæmt vitni, skoðunar- og matsmenn og aðra, sem löglega eru kallaðir til að mæta fyrir dómnum, í sektir eftir sömu reglum og almennir dómstólar.

61. gr.

Dómurinn ákveður þóknun til vitna og skoðunar- og matsmanna.

62. gr.

Ef mál heyrir undir sérgreinargerðardóm, að nokkru leyti eða öllu, getur dómurinn vísað málinu frá eða frestað uppkvaðningu dóms, þangað til úrskurður sérgreinargerðardóms liggur fyrir.

Dómurinn getur hvenær sem er leitað álits sérfróðra manna um ákveðið atriði.

63. gr.

Dómurinn sektar aðilja, málflytjendur og aðra fyrir vitaverða framkomu í málflutningi eða fyrir dómi, eftir sömu reglum og almennir dómstólar.

Dómarinn getur vísað mönnum úr þinghaldi fyrir ósæmilega framkomu.

64. gr.

Í dómum ræður afl atkvæða úrslitum, nema öðruvísi sé ákveðið í lögum þessum. Séu atkvæði jöfn, ræður atkvæði formanns úrslitum. Úrskurði um einstök atriði, sem kveða þarf upp fyrir dómtöku máls, skal kveða upp þegar í stað, eða svo fljótt, sem unnt er, eftir að atriðið er tekið til úrskurðar. Sama gildir í vitna- og matsmálum, eftir því sem við á.

Í munnlega fluttum málum skal kveða upp dóm innan sólarhrings eftir dómtöku, en í skriflega fluttum málum innan viku. Ef ekki er hægt að kveða upp dóm eða úrskurð svo fljótt, sem sagt hefir verið, skal nákvæmlega greina orsakir þess.

Málflytjendum skal tilkynnt, hvar og hvenær dómur eða úrskurður verður kveðinn upp og boðið að mæta þar.

65. gr.

Dómurinn getur dæmt aðilja til að greiða skaðabætur, sektir og til að greiða málskostnað eftir venjulegum reglum. Við ákvörðun skaðabóta má taka tillit til saknæmi brotsins.

Dómar og úrskurðir Félagsdóms eru aðfararhæfir. Dómurinn ákveður aðfararfrest.

66. gr.

Allur kostnaður við Félagsdóm, þar með talin þóknun til dómara, greiðist úr ríkissjóði, eftir ákvörðun atvinnumálaráðherra.

Réttargjöld skulu engin vera. Um gjafsókn og gjafvörn gilda almennar reglur.

67. gr.

Úrskurðir og dómar Félagsdóms eru endanlegir og verður ekki áfrýjað. Þó má innan viku frá dómsuppsögn eða úrskurði áfrýja til hæstaréttar:

1. frávisunardómi eða úrskurði um frávisun.
2. dómi til ónýtingar, sökum þess að málið heyri ekki undir Félagsdóm.
3. úrskurð um skyldu til að bera vitni, um eiðvinning og sektir.

68. gr.

Formaður gefur út dómsgerðir Félagsdóms í nafni dómsins og með innsigli hans undir. Ritlaun skal greiða samkvæmt venjulegum reglum.

69. gr.

Um þau atriði viðvikjandi meðferð mála, sem ekki er kveðið á um í þessum lögum, skal fara eftir hliðsjón af meðferð einkamála í héraði, svo sem við verður komið.

VI. KAFLI

Niðurlagsákvæði.

70. gr.

Brot gegn lögum þessum varða auk skaðabóta sektum frá 50—10000 krónum. Sektirnar renna í ríkissjóð, og má innheimta þær sem fjárkröfur á venjulegan hátt, en um afplánun skal eigi vera að ræða.

71. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin lög nr. 55 frá 27. júní 1925, um sátta-tilraunir í vinnudeilum.

Greinargerð.

Frv. þetta er samið af vinnulöggjafarnefnd, er skipuð var með bréfi ráðherra dags. 15. des. 1936. Hér fara á eftir skýringar einstakra greina eins og frá þeim hefir verið gengið af nefndinni. Að öðru leyti vísast til álits vinnulöggjafarnefndar, sem prentað hefir verið og útbýtt meðal þingmanna í byrjun þessa þings, og ber að skoða það sem almenna greinargerð fyrir frv.

Um 1. gr.

Í greininni er tekið fram, að menn hafi rétt til að stofna stéttarfélög, en það orð er notað í lögnum um félög, sem stofnuð eru í þeim tilgangi að gæta hagsmuna þeirra manna, sem hafa lífsviðurværi sitt af því að selja vinnu sína gegn ákveðnu kaupgjaldi.

Um 2. gr.

Í greininni er svo ákveðið, að stéttarfélag njóti því aðeins réttinda og verndar samkvæmt lögnum, að það sé opið öllu fólki, sem býr á félagssvæðinu og vinnur eða hafi heimild samkvæmt kunnáttu sinni til að vinna í þeirri starfsgrein eða iðngrein, sem félagið starfar í.

Ákveðið er, að félagssvæði sé aldrei minna en einn hreppur eða kaupstaður. Aftur á móti eru engin takmörk sett fyrir, hve stórt það megi vera.

Um 3. gr.

Í greininni er tekið fram, að stéttarfélög ráði málefnum sínum sjálf, með þeim takmörkunum einum, sem sett eru í lögnum. Félagsmenn stéttarfélags eru bundnir af löglega gerðum samþykktum og samningum félags síns og stéttarsambands þess, sem það er í. Maður, sem segir sig úr félaginu eða fer úr því á annan hátt, heldur áfram að vera bundinn af samningum þeim, sem í gildi voru þegar hann fór úr félaginu, þangað til þeir fyrst gætu fallið úr gildi við uppsögn, þó hann að öðru leyti sé laus við félagsskyldur sínar og missi félagsréttindi sín.

Um 4. gr.

Greinin er sett til að tryggja skoðanafrelsi verkamanna. Að öðru leyti þarf greinin ekki skýringar við.

Um 5. gr.

Í greininni er stéttarfélögum gefin samningsaðild í kaupgjaldsmálum meðlima sinna.

Um 6. gr.

Það er nauðsynlegt, að ekki geti orðið ágreiningur um, hvernig gildandi kaupgjaldssamningur er orðaður; þess vegna er ákveðið, að hann skuli vera skriflegur.

Um 7. gr.

Það kemur stundum fyrir, að atvinnurekandi semur við einstaka verkamenn í bága við gildandi samning við stéttarfélagið. Notar atvinnurekandinn sér þá oft veika aðstöðu verkamanns. Í greininni er tekið fram, að slíkir samningar séu ógildir.

Um 8. gr.

Stéttarfélag ber ábyrgð á samningsrofum, sem það sjálfst eða trúnaðarmenn þess fremja. Hinsvegar ber það ekki ábyrgð á samningsrofum einstakra félagsmanna, nema það eða trúnaðarmenn þess eigi sök á samningsrofinu. Einstakir félagsmenn bera að sjálfsögðu ábyrgð á samningsrofum sínum.

Um 9.—12. gr.

Í nokkrum samningum um kaup og kjör, sem gerðir hafa verið síðustu árin, er samið um, að verklyðsfélögum sé heimilt að hafa trúnaðarmenn á vinnustöðvum. Í greinunum er lögfest, að slíkt sé heimilt á vinnustöð, þar sem minnsta kosti 5 menn vinna. Þetta á þó ekki við um landbúnaðarvinnu né í vinnu við báta, sem ekki er skylt að lögskrá á.

Um 13. gr.

Greinin heimilar stéttarfélögum, eða stéttarfélögum og samböndum þeirra, að gera með sér vináttusamning.

Um 14. gr.

Greinin heimilar að gera vinnustöðvun, verkfall eða verkþann i þeim tilgangi að koma fram kröfum í vinnudeilu og til verndar rétti samkvæmt lögum þessum, nema þar sem lög banna það. En fara verður eftir þeim reglum um framkvæmd vinnustöðvunar, sem löggin setja.

Um 15. gr.

Í greininni eru settar reglur um, hvernig samþykkja skuli vinnustöðvun, og er um 3 aðferðir að ræða: Vinnustöðvun, sem samþykkt er á annan hátt, er ólögleg. Ófélagsbundnir atvinnurekendur, hvort heldur félög eða einstaklingar, ráða því sjálfir, á hvern hátt þeir taka ákvörðun um verkþann á vinnustöðvum sínum.

Um 16. gr.

Það er oft hægra að ná samkomulagi, þegar vitað er, að vinnustöðvun hefst eftir ákveðinn tíma. Auk þess fara oft forgörðum, þegar vinnustöðvun er gerð fyrirvaralaust, verðmæti, sem tjón er fyrir aðilja og þjóðfélagið í heild að eyðileggist og sem hjarga má, ef vitað er, hvenær vinnustöðvun hefst, nokkru áður en hún byrjar. Í greininni er þess vegna sett ákvæði um, að ákvörðun um vinnustöðvun verði að tilkynna sáttasemjara og gagnaðilja 7 sólarhringum áður en hún á að hefjast. Er hér höfð hliðsjón af ákvæðum danskra, norskra og sænskra laga.

Um 17. gr.

Í greininni er talið upp, hvenær óheimilt er að gera vinnustöðvun. Upptalningin er þó ekki tæmandi, því að önnur ákvæði laganna, sem banna eða takmarka vinnustöðvun, eru ekki tekin upp í greinina.

Um 18. gr.

Það er stundum reynt að hnekkja vinnustöðvun með því að fá menn, svo kallaða verkfallsbrjóta, til að vinna. Venjulega hefir þetta ekki áhrif á lausn deilunnar, en fyrir hefir komið, að það hafi í för með sér barsmið og jafnvel meiðsl. Þess vegna er í greininni bannað að reyna að afstýra vinnustöðvun með aðstoð manna, sem félagsbundnir eru í stéttarfélagi gagnaðilja.

Um 19.—20. gr.

Lagt er til, að sáttasemjurum verði fjölgað um 3 og landinu skipt í 4 sáttaum-dæmi. Er ætlað til, að með þessu móti verði auðveldara fyrir sáttasemjara að fylgja ast með vinnudeilum og aðdraganda þeirra, og fyrir deiluaðilja að verða aðstoðar hans aðnjótandi.

Lagt er til, að einn hinna 4 sáttasemjara sé rikissáttasemjari og yfirmaður hinna, og starfi þeir að verulegu leyti eftir hans fyrirsögn.

Tilhögun hliðstæð þessari er höfð í Noregi og Svíþjóð. Í Danmörku eru 3 sáttasemjarar, en landinu er ekki skipt í sáttaum-dæmi, enda ekki þörf á því vegna þess, hve landið er lítið og samgöngur greiðar.

Um 21. gr.

Ákvæði gildandi laga um tilnefningu sáttasemjara eru flókin og vafasöm í framkvæmd. Hér er lagt til, að sáttasemjarar séu skipaðir samkvæmt tilnefningu Félagsdóms, en í honum eiga fulltrúar aðilja sæti.

Í Danmörku eru sáttasemjarar skipaðir eftir tilnefningu hins fasta gerðardóms. Í Noregi og Svíþjóð án tilnefningar.

Um 22. gr.

Í sænsku sáttasemjaralögunum eru ákvæði um, að ef um mjög alvarlega vinnudeilu er að ræða, megi skipa sérstaka sáttanefnd eða nýjan sáttasemjara í málið. Er lagt til, að svipuð ákvæði verði lögtekin hér samkvæmt greininni.

Um 23. gr.

Hér eru tekin upp skilyrði til að geta orðið sáttasemjari, og þurfa þau eigi frekari skýringar.

Um 24. gr.

Hér er ákveðið um skyldu sáttasemjara til að fylgjast með horfum og ástandi atvinnulífsins og gefa skýrslu um störf sín.

Um 25. gr.

Þessi grein kveður á um skyldu aðilja til að láta sáttasemjara í té afrit vinnusamninga. Þá eru aðiljar og skyldaðir til að senda sáttasemjara afrit af uppsögn

vinnusamnings og tilgreina ástæður sínar og kröfur. Vinnusamningur í þessu frv. er það, sem á ensku nefnist collective agreement eða á sænsku kollektivavtal.

Um 26. gr.

Ákvæði þessarar greinar veita rikissáttasemjara vald til að taka að sér stjórn samningaumleitana, hvenær sem hann álitur það heppilegt. Samskonar ákvæði eru í norsku og sænsku lögnum og sömuleiðis í nógildandi islenzkum lögum.

Um 27. gr.

Þessi grein er um skyldu sáttasemjara til að hefja samningaumleitunir.

Um 28. gr.

Í þessari grein eru ákvæði um gerðabók sáttasemjara og sáttafundi.

Um 29. gr.

Greinin er tekin nærri orðrött upp úr nógildandi lögum.

Um 30. gr.

Þessi grein er um heimild sáttasemjara til að bera sjálfur fram miðlunartillögu, ef samkomulag hefir ekki náðst, og um það, hvenær atkvæðagreiðsla skuli fram fara. Bannað er að birta tillöguna án samþykkis sáttasemjara, fyrr en aðiljar hafa svarað henni. Svipuð ákvæði eru í norsku og dönsku lögnum og í nógildandi islenzkum lögum. Sænsku lögin gera ekki ráð fyrir samskonar miðlunartillögu.

Um 31. gr.

Í þessari grein er fram tekið, hversu atkvæðagreiðsla um miðlunartillögu skuli fara fram, og verkamanna- og atvinnurekendafélögum gert skylt að sjá svo um, að félagsmenn geti kynnt sér efni tillögunnar.

Um 32. gr.

Í greininni er ákvæði um talningu atkvæða um miðlunartillögu sáttasemjara ásamt ákvæði um, hversu mikill hluti félagsmanna þurfi að greiða atkvæði og hve mikill hluti greiða atkvæði gegn miðlunartillögunni til þess að hún teljist felld. Ákvæði þetta er sett til að tryggja það, að litill minni hluti félagsmanna geti ekki felld miðlunartillöguna og þannig orðið orsök vinnustöðvunar, sem meiri hluti félagsmanna er mótfallinn eða kærir sig ekki um. Reglan um útreikning er sniðin eftir 7. gr. dönsku sáttasemjaralaganna frá 18. jan. 1934 með nokkrum breytingum.

Um 33. gr.

Þarfnast ekki skýringar.

Um 34. gr.

Þegar svo stendur á, að ekki hefir tekizt að fá lausn þýðingarmikillar vinnudeilu, verður það að teljast mikilsvert, að almenningur eigi þess kost að fá sem nákvæmastar og óhlutdrægastar upplýsingar um deiluatríðin og gang málsins í höfuðatriðum. Englendingar leggja mikið upp úr áhrifum almenningsálitsins á sáttavilja deiluaðilja, og Norðmenn og fleiri hafa tekið ensku löggjöfina til fyrirmyndar eigi ólíkt því, sem hér er gert.

Um 35.—36. gr.

Í þessum greinum er kveðið á um það, hversu með skuli fara, ef aðiljar vilja ganga að tillögu sáttasemjara, sem áður hefir verið felld, og hvernig sáttatilaunir skulu upp teknar að nýju. Samskonar ákvæði er í norsku lögnum.

Um 37. gr.

Þarfnast ekki skýringar.

Um 38. gr.

Hér er lagt til, að dómstóll sá, sem fjallar um vinnudeilur samkvæmt frumvarpi þessu, skuli heita Félagsdómur. Nafnið miðast við það, að dómendurnir eru ekki í heild skipaðir eftir ákvörðun hins opinbera, heldur er dómstóllinn raunverulega skipaður í félagi af hæstarétti, ríkisstjórn, landssamböndum verkamanna og atvinnurekenda og málsaðiljunum í einstökum deilumálum. Í Danmörku heitir dómstóllinn „Den faste Voldgiftsret“, í Noregi „Arbeidsretten“ og í Svíþjóð „Arbetsdomstol“. Hér á landi hefir stundum verið notuð þýðingin „vinnudómur“, en í meðvitund margra manna mun það orð hafa fengið nokkuð aðra merkingu, þ. e. dómstóll, sem ákveður kaup og kjör verkamanna. Það orð gæti því valdið misskilningi, og þykir eigi rétt að taka það í lög sem þessi.

Um 39.—43. gr.

Lagt er til, að í dómnum eigi sæti 5 dómarar, 2 tilnefndir af hæstarétti, 1 af Alþýðusambandi Íslands, 1 af Vinnuveitendafélagi Íslands og sá 5. af atvinnumálaráðherra eftir tillögum hæstaréttar. Sökum þess, að atvinnurekendur, sem hafa marga í vinnu, eins og atvinnufyrirtæki ríkisins og samvinnufélögin, eru ekki meðlimir í vinnuveitendafélagi Íslands, er sá dómari, sem það skipar í dóminn, látinn víkja, ef atvinnurekandi, sem í máli á, er ekki meðlimur þess, og málsaðili tilnefnir dómara í staðinn.

Í Danmörku eru dómararnir 7, 3 tilnefndir af verkamönnum, 3 af atvinnurekendum og formaður kosinn af hinum 6 eða tilnefndur í sameiningu af formönnum nokkurra æðstu dómstóla landsins.

Í norska vinnudómnum eru 7 dómarar, formaður og 2 meðdómarar skipaðir af ríkisstjórninni, og 2 meðdómarar tilnefndir af hvorum aðilja. Í Svíþjóð er dómurinn skipaður í aðalatriðum á sama hátt og í Noregi.

Um 44. gr.

Í þessari grein eru ákvæði um verkefni Félagsdóms, en um þau gilda mjög svipuð ákvæði og í dönskum, norskum og sænskum lögum. Hefir þessum verkefnum verið nánar lýst í hinni almennu greinargerð frumvarpsins, og vísast til þess.

Um 45. gr.

Það þykir rétt, að sú regla verði ráðandi, að samtök verkamanna og atvinnurekenda reki mál fyrir dómnum í umboði meðlima sinna. Með því móti má gera ráð fyrir, að mál verði færri en ella og málfærsla betri. Þó þykir eigi rétt, að slík samtök geti hindrað meðlimi sína í því að reka réttar síns. Ákvæði, sem að þessu líta, eru í dönskum, norskum og sænskum lögum.

Um 46. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 47. gr.

Þar er tekin upp sú almenna regla á Norðurlöndum, að mál, sem höfða má fyrir Félagsdómi, megi ekki reka fyrir almennum dómstólum.

Um 48. gr.

Hér er ákveðið, eftir hvaða reglum dómari viki sæti.

Um 49. gr.

Greinin mælir fyrir um, að formaður dómsins ákveði dómþing og stýri þinghöldum, og tekur fram, hverjar bækur skuli halda.

Um 50.—51. gr.

Í þessum greinum eru ákvæði um útgáfu, efni og birtingu stefnu.

Um 52. gr.

Hér er tekin upp sama regla, sem nú gildir um meðferð einkamála í héraði, að málflutningur sé aðallega munnlegur.

Um 53. gr.

Ákvæði greinarinnar miðar að því að flýta málsmeðferð.

Um 54. gr.

Í þessari grein eru ákvæði um frestun máls til að afla frekari upplýsinga.

Um 55.—61. gr.

Í þessum greinum eru ákvæði um vitnaleiðslu, vitnaskyldu, sönnunargildi vitnaskýrslu, eiðvinning og skoðunar- og matsgerðir.

Um 62. gr.

Greinin fjallar um mál, sem heyra undir sérgreinargerðardóma og þar sem leita þarf áhlits sérfróðra manna.

Um 63. gr.

Greinin er um vitaverða framkomu fyrir rétti eða í málflutningi.

Um 64. gr.

Þessi grein er um atkvæðagreiðslu í Félagsdómi og uppkvaðning dóma og úrskurða.

Um 65. gr.

Þessi grein er um vald Félagsdóms til að dæma í skaðabætur, sektir og málskostnað og að dómar og úrskurðir hans séu aðfararhæfir. Er hér sérstaklega höfð hliðsjón af sænskum lögum. Í dönskum lögum eru notaðar svokallaðar sektabætur, sem renna til þess kæranda eða þess aðilja, sem málið vinnur.

Um 66. gr.

Greinin fjallar um kostnað við dóminn og réttargjöld.

Um 67. gr.

Í henni eru ákvæði um áfrýjun.

Um 68. gr.

Í henni eru ákvæði um útgáfu dómsgerða.

Um 69. gr.

Greinin ákveður, að um þau atriði viðvíkjandi meðferð mála, sem ekki er kveðið á um í lögnum, sé farið eftir reglum um meðferð einkamála í héraði.

Um 70.—71. gr.

Þarfnast ekki skýringa.